

Nr 32.

Av herrar **Sandegård** och **Björkman**, om ökat anslag till extra arvoden åt gymnastiklärare.

I statsverkspropositionen föreslås under punkt 122 av åttonde huvudtiteln att riksdagen måtte till extra arvoden åt lärare i övningsämnen vid de allmänna läroverken för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra anslag av 383,520 kronor. Häri ingår en post å 129,000 kronor till extra arvoden åt gymnastiklärare. För sistnämnda ändamål beräknas liksom föregående år 20,000 kronor skola utgå från det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken. Till arvoden åt gymnastiklärare skulle alltså ett sammanlagt belopp av 149,000 kronor komma att stå till förfogande.

För budgetåret 1933/1934 äskades för nu ifrågavarande ändamål ett sammanlagt belopp av 155,000 kronor. Riksdagen, som funnit, att man vid beräkningen i åtskilliga fall utgått från att gymnastikavdelningarna skola vara åtskilligt mindre än vad som enligt av riksdagen tidigare godtagna beräkningsgrunder bör utgöra det normala eller två sammanlagda klassavdelningar, utan att en sådan anordning nödvändiggjorts av lokalförhållanden, lärjungeantal eller hänsyn till lärjungarnas åldersstadium eller kön, vidtog av denna anledning en minskning med 8,000 kronor av det föreslagna beloppet. Å andra sidan ökades detta belopp med 2,000 kronor på grund av att riksdagen avslag framlagt förslag om inrättande av tre nya ordinarie gymnastiklärarbefattningar. Till arvoden åt gymnastiklärare anvisades sålunda ett sammanlagt belopp av 149,000 kronor eller samma belopp, som nu i statsverkspropositionen äskas för instundande budgetår.

I sin framställning om anslag för budgetåret 1934/1935 för här ifrågavarande ändamål meddelar skolöverstyrelsen, att överstyrelsen, med beaktande av vad 1933 års riksdag anfört i fråga om gymnastikavdelningarnas storlek, vid fördelningen av anslaget för budgetåret 1933/1934 tillämpat strängare principer än vad fallet varit vid motsvarande fördelning under tidigare år. Det i anspråk tagna beloppet hade också nedbragts under det av riksdagen anvisade eller till i runt tal 147,500 kronor.

Vi ha oss bekant, att den utökning av gymnastikavdelningarnas storlek, som blivit nödvändig, och som på grund av den oberäknat starka lärjungetillströmningen till läroverken höstterminen 1933 blev av större mått än som kunnat förutses, vid åtskilliga läroverk vållat betydande svårigheter i olika avseenden.

Om man utgår från att gymnastikavdelningarnas storlek normalt icke

skall överskrida 70 à 80 lärjungar, så ligger det i sakens natur, att medeltalet lärjungar per gymnastikavdelning måste komma att ligga avsevärt lägre. Det finnes nämligen ingen möjlighet att jämnt fördela lärjungarna på gymnastikavdelningar. Om icke arbetstiden för lärjungarna skall bliva på olidligt sätt splittrad och utdragen, så kunna lärjungarna i en och samma klassavdelning i allmänhet icke skiljas på olika gymnastikavdelningar, för så vitt icke dessa avdelningars lektioner kunna förläggas till samma tid, varvid läroverket måste äga tillgång till två gymnastiksalor och två gymnastiklärare. Då gossar och flickor över ett visst åldersstadium böra undervisas i skilda avdelningar, ha svårigheterna i detta avseende betydligt skärpts, sedan numera flertalet av läroverken äro samläroverk, och det har visat sig, att anslag till biträdande lärare måste lämnas i många fall, då antalet lärjungar icke är större än att hela gymnastikundervisningen skulle kunna omhänderhavas av den ordinarie gymnastikläraren med det antal undervisningstimmar, som han är skyldig att bestrida för lönen. Om man tänker sig in i svårigheterna vid uppgörandet av en arbetsordning för ett samläroverk, så inser man snart, att om gossarna från två eller tre klassavdelningar sammanföras till en gymnastikavdelning, så måste i allmänhet också flickorna från samma klassavdelningar bilda en gymnastikavdelning. Då flickornas antal i de flesta fall åtminstone på gymnasiet är betydligt mindre än gossarnas, så bliva flickornas gymnastikavdelningar med nödvändighet ofta små.

Att hänsyn vid tilldelningen av anslag för gymnastikundervisningen måste tagas till beskaffenheten av de tillgängliga lokalerna har av riksdagen framhållits. En i samband med 1933 års riksdags behandling av förevarande anslagsfråga verkställd undersökning visade, att de enda tillgängliga gymnastiksalarna vid 5 högre allmänna läroverk och icke mindre än 43 samrealskolor och nu förstatligade kommunala mellanskolor hava en golvyta på mindre än 200 m², och vid 17 av de sistnämnda skolorna understiger gymnastiksalens golvyta t. o. m. 150 m². Då man bör beräkna en golvyta av minst omkring 3 m² per lärjunge, så kan vid dessa läroverk ingen gymnastikavdelning få omfatta 70 lärjungar och medelantalet lärjungar måste av skäl, som ovan anförts, komma att ligga väsentligt därunder.

Om man nu utom dessa 48 läroverk, där lokalförhållandena nödvändiggöra mindre gymnastikavdelningar, frånräknar dels de 17 ännu icke fullt förstatligade kommunala mellanskolorna, vid vilka utgifterna för gymnastikundervisningen delas av stat och kommun, dels fyra samrealskolor, som icke tilldelats några extra gymnastiktimmor, dels slutligen gymnastikavdelningarna för flickorna å samläroverkens gymnasier, vilka avdelningar på grund av flickornas jämförelsevis ringa antal måste vara små, så äro i övrigt, enligt hos skolöverstyrelsen tillgängliga uppgifter, innevarande läsår anslag givna för 465 gymnastikavdelningar, och det lärjungeantal, som är fördelat på dessa avdelningar, utgör 30,173. Alltså

komma i det allra närmaste 65 lärjungar i medeltal på varje gymnastikavdelning. På grund av befrielser från deltagandet i gymnastikundervisningen minskas detta medeltal med en eller annan enhet, men i betraktande av de omständigheter, vilka i det föregående berörts, synes medeltalet dock ligga högre än man kunde vänta. I själva verket förhåller det sig också så, att många gymnastikavdelningars storlek vida övergår 70 lärjungar och vissa fall t. o. m. överskrider 100 lärjungar.

Att ytterligare öka gymnastikavdelningarnas storlek synes oss vara så avgjort ägnat att på en viktig punkt motverka de lofvärda strävanden mot en mera individualiserad undervisning och handledning, vilka på senare år framträtt, att en sådan åtgärd icke bör ifrågakomma. I samma mån större gymnastikavdelningar framtvingas, försvåras också en rationell anordning av arbetet i övrigt vid läroverken.

En ökning av gymnastikavdelningarnas storlek är emellertid ofrånkomlig, om anslaget till gymnastikundervisningen begränsas på sätt som i statsverkspropositionen föreslås. Enligt skolöverstyrelsens beräkningar komma sammanlagt 53 gymnastiktimmar att erfordras för de nya undervisningsavdelningar, som från och med läsåret 1934/1935 övertagas av staten vid de kommunala mellanskolor, som stå under förstatligande, samt vid läroverk, som på grund av riksdagens beslut stå under utvidgning. Kostnadsökningen härför beräknas till 4,590 kronor. Om en motsvarande höjning av anslaget icke sker, så måste uppenbarligen antalet timmar för de övriga läroverken minskas och gymnastikavdelningarnas storlek ökas.

Härtill kommer, att överstyrelsen vid sina beräkningar utgått från ett sammanlagt lärjungeantal vid de allmänna läroverken av 39,500 lärjungar, under det att det sedermera visat sig, att lärjungeantalet redan höstterminen 1933 uppgick till 42,153.

Av skäl, som närmare angivas i statsverkspropositionen under punkt 119 av åttonde huvudtiteln, har departementschefen ansett sig böra föreslå upprättandet av 25 parallellavdelningar, utöver vad skolöverstyrelsen beräknat. För dessa parallellavdelningar synas emellertid inga särskilda kostnader för undervisning i övningsämnen hava ifrågasatts. Då två klassavdelningar böra bilda en gymnastikavdelning, så erfordras för dessa avdelningar omkring 50 gymnastiktimmar. Om man förutsätter, att dessa timmar komma att uppehållas av icke ordinarie lärare, så kunna kostnaderna beräknas till i runt tal 4,500 kronor.

Slutligen har skolöverstyrelsen beräknat, att till ersättning åt gymnastiklärare för arbetet med planläggandet och ordnandet av lärjungarnas friluftsverksamhet vid de större läroverken erfordras ett belopp av 5,480 kronor. Även utgifterna för detta ändamål har departementschefen funnit kunna bestridas ur det av honom föreslagna icke förhöjda anslaget till gymnastikundervisningen.

Sammanräknas de olika ovan beräknade kostnadsökningarna, så fin-

ner man, att det i statsverkspropositionen framställda förslaget, att anslaget till gymnastikundervisningen skall bibehållas oförändrat, i själva verket innebär en minskning av detta anslag med 14,000 à 15,000 kronor.

Borttagandet av en gymnastikavdelning vid ett läroverk medför den ganska avsevärda löneminskningen med arvodet för i regel 4 veckotimmar för vederbörande gymnastiklärare, och i vissa fall kan minskning av gymnastikundervisningen vid ett läroverk under nu rådande förhållanden komma att beröva en anställd biträdande timlärare hans enda arbetsmöjlighet. Särskilt motbjudande synes det vara, att utgifter för undervisningen vid av staten övertagna eller utvidgade läroverk skola bestridas genom, så vitt vi kunna finna, eljest omotiverade lönereduktioner för lärare vid de gamla statsläroverken.

Såsom ovan nämnts, ha utgifterna till arvoden åt gymnastiklärare innevarande år uppgått till omkring 147,500 kronor. De kostnadsökningar, som i det föregående beräknats för nästa budgetår uppgå till (4,590 + 4,500 + 5,480 =) 14,570 kronor. Det för budgetåret 1934/1935 erforderliga beloppet skulle sålunda utgöra i runt tal 162,000 kronor, varav 20,000 kronor såsom hittills skulle utgå från det ordinarie reservationsanslaget och återstoden eller 142,000 kronor från det extra anslaget till extra arvoden åt lärare i övningsämnen.

Under åberopande av vad sålunda anförts få vi därför hemställa,

att riksdagen ville höja den i det extra anslaget till extra arvoden åt lärare i övningsämnen vid de allmänna läroverken för budgetåret 1934/1935 ingående posten: extra arvoden åt gymnastiklärare utöver det i statsverkspropositionen under punkt 122 föreslagna beloppet 129,000 kronor med 13,000 kronor till 142,000 kronor.

Stockholm den 17 januari 1934.

Karl Sandegård.

G. A. Björkman.